

పోతనభాగవతంలో రసగుళికలు

- ఆర్.శ్యామంతుర్తి

50 వ భాగం

దుష్యంతుడి చరిత్ర - 2

దుష్యంతుడు వేటకి వచ్చి దైవ ప్రేరణ వల్ల కణ్వాశ్రమానికి వచ్చాడు కదా? అక్కడ ఆయనకి సహజ శతృత్వం మర్చిపోయిన మృగాలు కనిపించాయి. ఇప్పుడు వాటిని చూసి ఇలా అనుకుంటున్నాడు.

క. "ఇతైఃకాఠాన మృగజాతుల
పొత్తులు మే మెఱుఁగ" మనుచు భూవల్లభుఁడుం
జితములోపల నా ముని
సత్తము సద్భుత్తమునకు సంతసపడుచున్.

[9-600]

ఇలా మృగజాతులు కలిసిమెలిసి ఉండడం మేము ఎక్కడా చూడలేదే అని మనసులో అనుకుంటూ ఈ ముని తపఃశ్శాక్తికి ఆశ్చర్యపడుతూ ముందుకి వెళ్ళాడు.

క. హల్లక బిసురుహ సరసీ
కల్లోలోత్పుల్ల యూధికా గిరిమల్లీ
మల్లీ మరువక కురువక
సల్లలితానిలమువలన సంతుష్టుండై

[9-601]

వేటలో అలసిపోయి కదా ఇటు వచ్చినది? అలా వచ్చిన రాజుకు అనేక పూవుల సువాసనలు సంతోషినిచ్చాయి. మరి ఆ పూవులు ఎటువంటివి? హల్లక = చెంగల్య; బిసురుహ = తామరపూలు యూధికా = అడవిమొల్ల; గిరిమల్లీ = కొండమల్లె; మల్లీ = మల్లెపూలు; మరువక = మరువము; కురువక = గురివింద. అక్కడ సరస్సులో ఉండే వీటివల్ల మనసు సేద తీరుస్తూంటే సంతోషంతో ఆశ్రమానికి వెళ్ళాడు.

క. ఇందిందిరాతిసుందరి
యిందిందిరచికుర యున్న దిందింద; శుభం
బిం దిందువంశ; యను క్రియ
నిందీవరవీధి మ్రోసె నిందిందిరముల్.

[9-603]

ఇలాంటి పద్యాలు ఎన్నిసార్లు చదివినా నాలిక తడబడకుండా చదవగలమా అంటే అనుమానమే. మరోసారి చదివితే లీలగా ఎవరో శబ్దం చేస్తున్నారని తెలుస్తుంది (నిందీవరవీధి మ్రోసె). ఎవరు చేస్తున్నారు శబ్దం? ఇందిరిరముల్ అనేవి (మధుపములు, అంటే తుమ్మెదలు). మరి ఆ తుమ్మెదలు ఎక్కడున్నాయి? ఇందిరివీధిలో (నల్ల కలువల సమాహములో). ఎవర్ని ఉద్దేశించి ఆ శబ్దం? ఇందువంశస్తుడిని (చంద్రవంశస్తుడైన దువ్యంతుడ్ని) ఉద్దేశించి. ఏమని చేస్తున్నాయి శబ్దం? ఇందిరిరాతినుందరి (లక్ష్మీదేవి కంటే ఎక్కువ అందమైనది), ఇందిరి చిక్కురయున్న (తుమ్మెదల వంటి ముంగురులు ఉన్నది) దిందింద (ఈ దగ్గరలోనే ఉంది), నీకు శుభం జరుగుతుంది అని. భక్తితోనే కాక భాషతో కూడా పోతన తెలుగులో అద్భుతంగా రాయగలడు అని చెప్పడానికి ఇంతకంటే మంచి పద్యం మరొకటి ఉండబోదు. ముందు ముందు ఇలాంటివి మరికొన్ని తగులాయి మనకి.

క. మా కందర్పుని శరములు
మాకందము లగుటఁ జేసి మా కందంబుల్
మాకందము లను కైవడి
మాకందాగ్రములఁ బికసమాజము లులిసెన్.

[9-604]

మాకు చెందిన మన్నుడుడి (మా కందర్పుని) బాణాలు మామిడిపూలతో (మాకందముల) చేయబడడం వల్ల అవి మాకు తగినవే (మా కందంబుల్) అని మామిడి చెట్ల కొమ్మ చివర్లోంచి (మాకందాగ్రముల) కోకిలలు (పిక సమాజము) కూసాయి. ఒకటే పదం “మాకందము” అనేదాని విడగొట్టి “మాకు అందము” అనీ మాకందం (మామిడి చెట్టు అనీ) అదే మామిడి పూత అనీ దానినే కొంచెం తేడాతో మాకందర్పుని అనీ పద్యం అద్భుతంగా వచ్చింది కదా?

క. ఇందున్న కణ్యమునికిని
వందన మొసరించి తిరిగి వచ్చెద ననుచుం
బొందుగ ననుచరులను దా
నందఱ నందంద నిలిపి యటఁ జని మ్రోలన్.

[9-606]

ఇదంతా అద్భుతంగా ఉండడం చూసేసరికి దువ్యంతుడికి తెలిసి వచ్చింది ఇది కణ్యాశ్రమం అనీ ఈయనకి ఉన్న తపఃశ్శక్తీను. సరే ఇక్కడున్న మహర్షికి నమస్కారం చేసి వస్తా, మీరిక్కడే ఉండండి అని ఆశ్రమంలోనికి నడిచాడు. మరో ధర్మ సందేహం. అందరూ కలిసి వెళ్ళి ఆయన్ని చూడొచ్చుగా, ఈయన ఒక్కడూ వెళ్ళడం దేనికీ? అసలు మహర్షులంటే ఎవరు వచ్చినా అందర్నీ రమ్మంటారు గానీ పొమ్మనరు కదా? వాళ్ళు అందర్నీ ఒకే భావం తో చూస్తారనేది నిజమే. మరి అందరూ ఒకేసారి గోలగోలగా వెళ్ళే ఇక్కడ సహజ శతృత్వం మర్చిపోయి కలిసిమెలిసి ఉన్న జంతువులూ, హాయిగా ఉండే ప్రకృతీ చెడిపోకుండా ఉండడానికి తానొక్కడే బయల్దేరి వెళ్ళాడన్న మాట. ఓసారి మహర్షితో ఇలా చాలామందితో కలిసి వచ్చాను చెప్పాక కణ్యుడు మిగతా వాళ్ళని అందర్నీ కూడా అతిధ్యం కోసం ఆశ్రమంలోపలకి పిలవమంటే అది వేరే విషయం.

శా. ఆ కణ్యాశ్రమమందు నీరజనివాసాంతప్రదేశంబులన్
మాకందంబులనీడఁ గల్పలతికా మధ్యంబులన్ మంజు రం
భాకాండాంచితశాలలోఁ గుసుమ సంపన్నస్థలిం జూచె నా
భూకాంతుండు శకుంతలన్ నవనటద్రూపర్యటత్కుంతలన్.

[9-607]

ఆ ఆశ్రమంలో - కొలను సమీపంలో (నీరజనివాసాంతప్రదేశంబు), మామిడిచెట్ల నీడలో మనోజ్ఞమైన అరటి బోదెలు అలకరించిన శాలలో పూలగుత్తుల నడుమ చక్కదనాల చోటులో - అలా వచ్చిన దువ్యంతుడు మొదటగా అక్కడ కనిపించిన శకుంతలని చూసాడు.

వ. అంతనా రాజకుమారుం డలరుటమ్ములవిలుకాని వెడవింట ఘణఘణాయమానలయి మ్రోయు ఘంటలకుం బంటించి, తన మనంబున.

[9-609]

శకుంతలని చూసి మనసులో ఇలా అనుకుంటున్నాడు. మరి ఆ రాజకుమారుడి మనసు ఎలా ఉంది? అలరుటమ్ములవిలుకాని (పుష్పభాణాలు వేసే విలుకాడు - మన్మధుడు) వెడవింట (పూల విల్లు) లోంచి వచ్చే గణ గణ మనే శబ్దాలతో తడబడి ఉంది. యవ్వనంలో ఉన్న రాజు మరో యువరాణిని చూసినప్పుడు మనసులో కలిగే భావాలు అనేక రకాలుగా రాయొచ్చు. అందులో ఒకటి నోటికొచ్చిన భాషతో రాయడం, వాటిని ఆదరించేవారున్నా లేకపోయినా, మరొకటి నిజంగా మనసుకి హత్తుకునేలా మంచి భాషతో రాయడం. ఈ రెండూ చేతకానివారు పోతన లాంటి వారిని చదివి అందులో ఎందుకు అలా రాసారో అర్థం కాక 'వీళ్ళు రాసేవన్నీ బూతులని' ప్రచారం చేయడం. ఇంతకు ముందు వామనావతారంలో కూడా "ఆదిన్ శ్రీపతి..." అనే పద్యంలో చూసాం ఈ సంగతి. "భక్తితోనే రాసేవారు ప్రేమకథలు రాయలేరు; ఓ స్థాయి మించి వారికి చేతకాదు, ప్రతీ విషయంలోనూ వాళ్ళు భగవంతుడి ప్రస్తావన తీసుకొస్తారు" అనే పెద్దమనుషులకి పోతన రాసిన ఈ దువ్యంత చరిత్ర ఒక పెద్ద చెంపపెట్టు లాంటిది.

శా. "వన్యాహారములన్ జితేంద్రియత నావాసించు నా కణ్వుఁ డీ
కన్యారత్నము నే గతిం గనియెడిం; గా దీ కురంగాక్షి రా
జన్యాపత్యముగాఁగనోపు; నభిలాషం బయ్యెఁ; గాదేని నే
యన్యాయక్రియలందుఁ బౌరవుల కెం దాశించునే చిత్తముల్?

[9-610]

అక్కడ కనిపించిన శకుంతలని చూసి దువ్యంతుడిలా అనుకుంటున్నాడు - "వనాల్లో కంద మూలాలు తింటూ బతికే జితేంద్రియుడైన మహర్షి కణ్వుడు. అటువంటివాడికి ఇలా కూతురు ఉండడం అనేది ఎలా జరిగిందో? ఈవిడ చూడబోతే రాకుమారిలా ఉంది; లేకపోతే పురువంశంవాడినైన నా మనసు అలా ఎందుకు దారి తప్పుతోంది?" ఓ సారి ఈ పద్యం దాని అర్థం చూసుకుంటే ఒకటి స్పష్టంగా తెలుస్తుంది మనకి. దువ్యంతుడు రాజు. 'ఈ కణ్వాశ్రమం నా రాజ్యంలోనిదే అందువల్ల ఈవిడ మహర్షి కూతురా, కాదా అనేది నాకు అనవసరం, ఈవిడ్ని ఎలాగోలా పెళ్ళి చేసుకోవాలి' అనుకోవట్లేదు. మనసులో తాను సరిగ్గా ఆలోచించుకుంటున్నానా, నా ఊహ సరైనదేనా అని ముందు తన గురించి ఆలోచిస్తున్నాడు. అదే సరిగ్గా ధర్మమార్గం అంటే. ఇవన్నీ ఒక ఎత్తు అయితే రెండోది "నేను పురువంశం వాడిని, నా ఆలోచనలు పక్కదారి పట్టకూడదు" అనేది మనసులో ధృఢంగా ఉంది. అసలు ఈ రోజుల్లో పాలకులు గానీ మనుషులు కానీ ఇలా ఉండి ఉంటే మనం రోజూ వినే మానభంగాలు జరగడానికి ఆస్కారం అతి తక్కువ అని చెప్పుకోవచ్చేమో.

క. అడిగిన నృపసుతుఁ గానని
నాడివెడినో యిది మనంబు నొవ్వ" నని విభుం
దుడురాజవదన నడుగక
తడుమన యొక కొంత ప్రొద్దు దడఁబడ జొచ్చెన్.

[9-611]

ఇంత సందేహం ఎందుకనలు శకుంతల గురించి? తిన్నగా వెళ్ళి ఆవిణ్ణి అడిగేయొచ్చుగా? అదే చెప్తున్నాడు ఈ పద్యంలో. తాను వెళ్ళి అడిగితే 'అబ్బే నేను రాకుమారిని కాదు' అంటే నా మనసు నొచ్చుకుంటుందేమో? మరెలా? అడుగుదామా వద్దా అనుకుంటూ కొంతసేపు తడబడుతూ అక్కడే తచ్చాడుతూ ఉన్నాడు.

వ. మఱియు నెట్టకేలకుఁ దన చిత్తసంచారంబు సత్యంబుగాఁ దలంచి యిట్లనియె.

[9-612]

క. "భూపాలక కన్యక వని

నీ పయిఁ జిత్తంబు నాఁటె; నీవా రేరీ?

నీ పేరెవ్వరు? నిర్జన

భూపర్యటనంబు దగవె? పూర్ణేందుముఖీ!"

[9-613]

ఇలా కాసేపు కొట్టుమిట్టాడాక తన మనసులో అనిపించినది సత్యమే, మంచి ఊహే అని తలచి ముందుకెళ్ళి అడిగాడు, "నువ్వు రాకుమారిలా కనిపిస్తున్నావు, పేరు ఏమిటి? చూడబోతే ఈ అడవిలో ఒక్కరివే ఉన్నావేమిటి? మీ పరివారం ఎక్కడ ఉన్నారు? ఇక్కడ ఒక్కతైవీ ఎందుకుండాల్సి వచ్చింది?".

ఇంతవరకూ వచ్చాం కనక శకుంతల గురించి ముందు జరిగిన చిన్న సంగతి చూద్దాం. విశ్వామితృడు తపస్సు చేసుకుంటూంటే ఇంద్రుడు మేనకని పంపిస్తాడు తపస్సు చెడగొట్టడానికి. ఆవిడ మోహంలో పడి శకుంతల పుట్టాక విశ్వామితృడి కళ్ళు తెరుచుకుంటాయి తను తపస్సు మానేసి ఈ సంసారంలో పడ్డాడనీ, సమయం వృధా అయిందనీ తెలిసాక. మరి ఈయన తనని శపిస్తాడేమోనని మేనక భవదతుంటే ఆయన శపించకుండా ఆవిడని వెళ్ళనిచ్చి మళ్ళీ తపస్సులో నిమగ్నమౌతాడు. ఆయనలా వెళ్ళగానే మేనక ఈ పాపని అక్కడే వదిలేసి మళ్ళీ ఇంద్రుడి దగ్గిరకి వెళ్ళిపోతుంది. మరి ఈ పాపని ఎవరో పెంచాలి కదా? పక్షులు రెక్కలతో ఈ పాపకి ఎండ తగలకుండా నీడ పడుతున్నప్పుడు కణ్ణు మహర్షి చూసి ఆశ్రమానికి తీసుకొచ్చి పెంచుతాడు. అందుచేత ఆవిడ రాకుమారి కిందే లెక్క ఎందుకంటే విశ్వామితృడు మొదట్లో రాజు కదా అన్నీ విడిచేసి తపస్సు మొదలుపెట్టక ముందు?

అసలు ఈ విశ్వామితృడిది మరో పెద్ద కథ. రాముడికి అస్త్రాలన్నీ ఇచ్చే మిషతో దశరథుడి దగ్గిరకొచ్చి వాళ్ళని తాటకి, మారీచ సుబాహులని చంపడానికి పంపించమని అడగడంతో రామాయణంలో మొదట విశ్వామితృడు కనిపిస్తాడు మనకి. ఆయన చేసే యాగం పూర్తి కాగానే రామ లక్ష్మణులని మిథిలా నగరానికి తీసుకెళ్ళా దారిలో రాయిలా పడి ఉన్న అహల్య మామూలుగా మార్పడం అన్నీ జరిగాక ఒక్కో రాజ్యం కథలన్నీ చెప్తూ సీతా స్వయంవరానికి తీసుకెళ్ళాడు రాముణ్ణి. మిథిలలో జనకుడి దగ్గిర ఉండే పురోహితులలో (కులగురువు) అహల్య కొడుకు శతానందుడనే ఆయన - తన తల్లికి రాముడి వల్ల శాపవిమోచనం అయిందని విన్నాక - రాముడికి ఈ విశ్వామితృడి కథ చెప్తాడు పూర్తి వివరాలతో. మొదట్లో రాజు అయి ఉండీ ఎందుకలా వశిష్ఠుడితో విరోధం పెట్టుకున్నాడు, ఎన్నివేల ఏళ్ళు తపస్సు చేసాడు, మొత్తంమీద బ్రహ్మర్షి ఎలా అయ్యాడు అనేది.

“శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్ష అంతర్ధర్మనం” అనే పుస్తకంలో జొన్నవిత్తుల రామకృష్ణ శర్మ గారు చెప్పడం ప్రకారం మానవుడు కామక్రోధలోభమదమాత్సర్యలనే వాటిని జయించడం ఈ విశ్వామిత్ర కథలో కనిపిస్తుంది. ఈ క్రమం ఎలా ఉంటుందంటే 1) వశిష్ఠుడి దగ్గిరున్న శబల అనే కామధేనువుని కోరడం (కామం) 2) వశిష్ఠుడు ఆ ధేనువుని ఇవ్వను అన్నప్పుడు దాన్ని అపహరించుకుపోవడానికి ప్రయత్నం (లోభం) 3) ఆ అపహరించడం చేతకానప్పుడు శివుడు గురించి తపస్సు చేసి సర్వ అస్త్ర శస్త్రాలనీ కోరుకోవడం, ఆ తర్వాత సంపాదించిన అస్త్రాలతో మరోసారి యుద్ధానికి రావడం (మదం) 4) వశిష్ఠుడి తపశ్శక్తి ముందు అంతటి శస్త్ర సంపదా పూర్తిగా పనికిరాకపోయినప్పుడు దక్షిణ దిశగా పోయి మరో సారి తపస్సు;

వశిష్ఠుడి కొడుకులని అందర్ని చంపడం, త్రిశంకు స్వర్గ నిర్మాణం (మాత్యర్థం) 5) మరోసారి తన శక్తులన్నీ పోగొట్టుకున్నాక పశ్చిమ దిశకి వెళ్ళి మరోసారి తపస్సు, మేనకతో శకుంతలని కనడం (మోహం) 6) ఈ శకుంతల పుట్టాక ఉత్తర దిశగా వెళ్ళి మరో సారి తపస్సు; ఈ కాలంలో రంభని శపించడం (క్రోధం). అయితే విశ్వామిత్యుడి అంత పట్టుదల లేకపోతే ఏదీ సిద్ధించదు. ఈయన పట్టుదల ఎటువంటిదంటే సాక్షాత్తు బ్రహ్మ వచ్చి 'ఇప్పుడు నువ్వు బ్రహ్మర్షివి అయ్యావు ఇంక తపస్సు చాలించు' అంటే, 'అబ్బే వశిష్ఠుడు వచ్చి చెప్పేవరకూ కుదరదు' అని అలాగే కూర్చుంటాడు ఆయన వచ్చి చెప్పేవరకూ.

అలా అరిషడ్వర్గాలని ఒక్కొక్కటిగా జయిస్తూ మొదట్లో రాజు అయిన గాధిరాజు కొడుకు రాజర్షి, మహర్షి, బ్రహ్మర్షిగా, చివరికి శుద్ధ తత్వస్వరూపుడుగా మారడం అనేదే ఈ క్రమం. ఇదే విశ్వరూప సందర్భం, ఆత్మ సాక్షాత్కారం అంటే. అదయ్యాక ఇంక కనిపించేదీ వినిపించేదీ అన్నీ ఒకటే – హరిమయము విశ్వమంతయు. బుద్ధుడు చెప్పడం ప్రకారం ఈ ప్రపంచంలో ఎవరైనా ఒక పని చేయగలిగితే మిగతా అందరూ ఆ పని చేయడానికి అర్హులు, చేయగలరు. అందువల్ల విశ్వామిత్యుడిలా, ఇదే పద్ధతిలో మానవుడిగా పుట్టిన ప్రతీ ప్రాణి పరబ్రహ్మ స్వరూపుడిగా పరిణామం చెందవచ్చు అని చెప్పేదే ఈ విశ్వామిత్యుడి చరిత్ర.

పోతన భాగవతం ఇంటర్నెట్లో ఇక్కడ చూడవచ్చు: <http://telugubhagavatam.org/>

(కొనసాగింపు వచ్చే సంచికలో)

COMMENTS